

Svårtillgängliga platser – Gruvan under Sickla

Manus och Text: Eva Larsson, Stockholms läns museum 2020

360: Markusplatsen

Nu befinner vi oss centralt i Sickla köp kvarter i Nacka. Markusplatsen som vi står på var navet i en industrianläggning med en mer än 120-årig historia, från aktiebolaget Diesels motorer till dagens Atlas Copco och Epiroc.

Foto: Diesels Motorer med anställda

Historien bakom området och gruvan börjar med aktiebolaget Diesels motorer.

Foto: Verkstad 1

Motorerna tillverkades från starten 1898 i en numera riven fabrik bakom nuvarande Dieselverkstaden.

Foto: Nya Monteringshallen 1912 + 1920

Den stora och populära produkten blev dieselmotorer för fartyg. Och redan efter några år behövdes en större verkstad.

Foto: Roald Amundsen + Fram / Foto: Polardiesel till Fram

1911 fick AB Diesel tillverka motorn till Roald Amundsens polarfartyg Fram. Och när Amundsen vann racet till Sydpolen blev Polardieslarna från Sickla världsberömda.

Foto: Borrning 1910-tal / Foto: Atlas tåglogo + Atlas Kompressor

En bit in på 1900-talet började man intressera sig för gruvdrift och utrustning för bergborrning. Då behövdes kunskaper om pneumatik – luftdrivna maskiner. Det kunde tåg tillverkaren Atlas i Vasastan som bland annat tillverkade kompressorer - som den här från 1916.

Foto: Verkstadsgården 1938

1917 slogs företagen ihop till aktiebolaget Atlas Diesel. Bergknallarna ovan mark räckte inte långt för test av bormaskiner. 1938 började man spränga sig ner i berget från Markusplatsen.

360: Trappan ner

Trappan leder ner till den första delen av gruvanläggningen.

360: Skyddsrummet

Det första och äldsta bergrummet vi kommer till skapades som ett skyddsrum.

360: Ståltrappan

Nästa trappa tar oss ner till den äldsta gången, eller orten, till själva testanläggningen.

360: Gamla gången / 360: Gamla gången nederst

Här står en gammal bormaskin, en knämatare.

Alger, mossor och ormbunkar överlever av enbart ljuset från lysrören.

360: Inne i testanläggningen

Vi går nu in i de äldsta delarna av gruvan och här är vi 20 meter under mark.

360: Gamla orter

Här i den ursprungliga testanläggningen är det ett virrvarr av gamla orter.

Svårtillgängliga platser – Gruvan under Sickla

Manus och Text: Eva Larsson, Stockholms läns museum 2020

360: Gamla orter

Berget är så kallad Stockholmsgranit, dvs mest gnejs. Det är hårt berg och utmärkt att testa bormaskiner i.

Foto: Gruvan ca 1950 / Foto: Knämatare + Reklamblad

Under 1930-talet utvecklades knämataren här i Sickla. Den marknadsfördes som "den svenska metoden" – en bergbormaskin hanterad av en person – flexibelt och praktiskt i trånga utrymmen.

360: Gamla orter med borrhål

I de gamla orterna syns spåren tydligt av testborrningarna. Borrhålen sitter tätt och är inte bortsprängda, nåt som visar att det inte handlar om normal gruvdrift. Det enda som producerats här är sprängsten och borkax – stenspulvret som blir när man borrar.

360: Hisschakt med pumpar

Det fanns flera vertikala schakt med hissar för både persontransporter och för att hissa ner maskiner och ta ut sprängsten.

360: Avstängd ort

En del av orterna är numera avstängda på grund av rasrisk.

360: Gamla gruvkontoret

Ett gammalt gruvkontor finns bevarat lite hemligt bland de gamla orterna.

360: Gamla Bettan lastbil

Gamla Bettan här är en skrotningslastbil. Pansarplåten på flaket skyddar den som står och skrotar - då man med spett knackar ner löst sittande sten efter sprängningen – ett av de mer farliga jobben.

360: Modernare ort med dropp

Droppandet är regnvatten som letar sig ner genom berget, efter ungefär en vecka.

360: Nyare orter

På 20-metersnivån görs inte längre provborrningar. Den gamla A-orten från 1940-talet övergår i nyare och större orter. Anläggningen växte när det behövdes mer yta för testborrning och för att få plats med moderna borrhuggar och lastare.

360: Rampen ner

Från marknivån går numera en lång ramp som kan ta stora transporter ner till 40 meter under mark – där testningen sker idag.

360: Hjullastare kör neråt

Vi rör oss ner mot 40 metersnivån.

360: Gruvskopa kör / 360: Borrhugg och skopa

Idag används gruvan främst för att testa nya borrhuggar före leverans.

360: Längst ner i gruvan

Till slut har det blivit 3 km orter under mark. Minus 45 meter är så långt ner vi kommer idag ...